

2022

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА

(до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа»)

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Всеукраїнський науково-педагогічний журнал «Рідна школа»
Педагогічний факультет НПУ імені М.П. Драгоманова
Кафедра педагогіки**

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА

**(до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу
«Рідна школа»)**

Київ - 2022

ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА (до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа»). Електронний збірник матеріалів наукового онлайн-семінару /за ред. д. пед. н., проф. Дем'яненко Н. М. Київ : ВЦ НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 150 с.

EDUCATIONAL SYSTEMS: RETROSPECTIVE, INNOVATION (to the 100-th anniversary of the All-Ukrainian scientific and pedagogical journal «Native School»). Electronic collection of materials of the scientific on-line seminar /ed. d. ped. n., prof. Demyanenko N. M. Kyiv: VTs NPU imeni M. P. Dragomanova, 2022. 150 p.

В електронний збірник матеріалів наукового онлайн-семінару «ОСВІТНІ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВА, ІННОВАТИКА» (до 100-річчя Всеукраїнського науково-педагогічного журналу «Рідна школа») ввійшли тези доповідей учених, науково-педагогічних працівників, молодих науковців з актуальних проблем входження України до європейського освітнього простору.

Трансформації освітньо-наукового простору вищої школи у викликах сьогодення, концептуалізація ідеї педагогічної україністики, історія педагогіки як методологія сучасного педагогічного знання, традиції і перспективи освітніх систем середньої і вищої школи, дидактичні методики в історичному й сучасному реформаційному контекстах, інноватизація освітніх ретротехнологій та новації сучасного освітнього простору, персоніфікований досвід в українських і світових освітніх практиках це далеко не повний спектр проблем і питань, до висвітлення та розв'язання яких звертаються автори наукового збірника.

Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних і управлінських проблем розвитку вищої освіти в Україні та у міжнародному освітньо-науковому просторі.

застосовують в українській освітній системі, однак через відсутність чіткого бачення технології в освітньому вимірі, визначеної та детально описаної концепції – викладачі здебільшого інтуїтивно підходять до впровадження модель у власну творчу педагогічну діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейко Л. В. (2017) Технологія «перевернутого класу» у викладанні іноземної мови. *Емпіричні дослідження для реформування освіти в Україні*. Київ–Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД». С. 9-11.
2. Попадюк С.С. (2017) Методологічні засади використання освітньої концепції «перевернуте навчання» у вищій школі. *Педагогічні науки*. Херсон. держ. ун-т. Випуск LXXVI (№ 76). Т. 3. Херсон. С. 149 – 154.
3. Bergmann J., Sams A. (2012) *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. Eugene, Or: International Society for Technology in Education.
4. Eddy S. L., Hogan, K. A. (2014) Getting under the hood: how and for whom does increasing course structure work? *CBE-Life Sciences Education*. 13(3). С. 453–468. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25185229> (дата звернення: 14.02.2022).
5. McLaughlin J.E., Roth M.A., Glatt D.M., Gharkholonarehe N., Davidson C.A., Griffin L., Esserman D.A., Mumper R.J. (2014) The flipped classroom: a course redesign to foster learning and engagement in a health professions school. *Academic medicine: journal of the Association of American Medical Colleges*. 89 (2). С. 236-243. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-flipped-classroom%3A-a-course-redesignto-foster-McLaughlin-Roth/12a23d19543e73b5808b35f1ff2d00faba633bb6> (дата звернення: 14.02.2022).

Смікал Вікторія Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
Національний педагогічний
Університет імені М.П.Драгоманова, м.Київ
E-mail: v.o.smikal@npu.edu.ua

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

В наш час в усіх розвинених країнах світу на рівні державної політики досягнуто визнання того, що знання все більше стають основою розвитку

суспільства, що необхідною умовою соціально-економічного прогресу в ХХІ столітті є трансформація людства в суспільство «безперервного навчання». Положення «від навчання на все життя до навчання впродовж усього життя» може слугувати гаслом цілісної системи освіти і найповніше відображає потенціал і завдання неформальної освіти, яка, в свою чергу, має стати одним з механізмів реалізації концепції освіти впродовж життя.

Людина реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти [3], що являють собою компоненти структури неперервної освіти в європейських країнах.

У Міжнародному стандарті класифікації освіти (The International Standard Classification of Education), розробленого ЮНЕСКО, представлено термін «неформальна освіта». Відповідно до цієї класифікації три основні форми неперервної освіти визначаються таким чином:

- формальна освіта відноситься до системи шкіл, коледжів, університетів, інших інституалізованих навчальних закладів, які забезпечують набір взаємопов'язаних навчальних програм в якості основного заняття для дітей та молоді, як правило, у віці від 5-7 років і до 20-22 років або ж аж до початку оплачуваної трудової діяльності;

- до неформальної освіти відноситься будь-яка організована і триваюча певний час навчальна діяльність, що не підпадає під визначення формальної освіти. Вона може відбуватися як всередині навчального закладу, так і поза його стінами для осіб незалежно від їхнього віку, і не ставить за мету атестацію учня. Може мати як професійну спрямованість, так і загальнокультурне значення, зміст і методи занять чітко не фіксуються і можуть бути максимально адаптовані під потреби учнів;

- інформальна освіта є найбільш інноваційною з точки зору класичної теорії та включає всі види навчальної діяльності, що не підпадають під визначення формальної та неформальної освіти. Дана форма відрізняється, як правило, відсутністю організації і може здійснюватися як на індивідуальному рівні (наприклад, самоосвіта), так і на груповому (наприклад, на робочому місці

або в сім'ї під час дозвілля). Інформальна освіта найбільш ефективно змінює установки і моделі поведінки людей у повсякденному житті, тому існує думка, що даний вид слід називати повсякденною освітою, адже повсякденна діяльність або просто проведення часу є найбільш тривалими і безперервними періодами людського життя [5].

Сучасне бачення особливостей неформальної освіти дорослих представлено у документах Європейської асоціації освіти дорослих та Глосарії з навчання дорослих в Європі. Цей вид освіти визначається як «спеціально організована діяльність зі сприяння процесу, в рамках якого люди можуть свідомо розвиватися як особистості, самостійно спиратися на свої власні можливості в соціальних відносинах і діяльності за допомогою підвищення рівня знань і розуміння; співвіднесення власних думок і почуттів з думками та почуттями інших людей; розвитку умінь і способів їх вираження» [4].

Світовою тенденцією сьогодення є рух до зближення та взаємодоповнення формальної і неформальної освіти. До того ж, у Меморандумі Європейської комісії 2000. Рекомендація 1437 (2000) про неформальну освіту зазначено: «Континуум неперервної освіти робить неформальну і формальну освіту рівноправними учасниками процесу навчання» [2].

Значну роль у розвитку освіти дорослих відіграє європейська провідна неурядова організація в системі освіти дорослих – Європейська асоціація освіти дорослих (European Association of Adult Education – EAAE), завданням якої є популяризація освіти дорослих та забезпечення доступу всіх бажаючих до неформальної освіти дорослих. Слід зазначити, що освіта дорослих, й зокрема неформальна освіта, може стати інструментом у вирішенні викликів, які постали перед Європою: соціальна нерівність, демографічні процеси, безробіття. Загострюють потребу у нових знаннях, навичках та компетентностях працівників і зростаючі цифрові технології в усіх сферах діяльності. З огляду на зазначені виклики Європейською асоціацією освіти дорослих було створено Маніфест з освіти дорослих у XXI ст. (Manifesto for

Adult Learning in the 21st), який сприяє: підготовці викладачів для навчання на робочому місці; усуненню прогалів у цифрових знаннях населення; створенню умов для економічного розвитку; набуттю навичок, необхідних для життя; успішній соціалізації мігрантів; боротьбі з бідністю; наданню інформації, майданчиків для дискусій та простору для творчості [1].

Розширення можливостей неформальної та інформальної освіти, які виявилися реакцією на поширення в суспільстві тенденції до зміни парадигми навчання з «людини, яка багато знає», до парадигми «людини з орієнтацією на цінність освіти як провідного виду діяльності в структурі власного способу життя». Це пов'язано з необхідністю розв'язання проблеми невідповідності наявних систем освіти розвитку інформаційного суспільства і виникненням у наукових колах сумнівів у необхідності систематизованої передачі знань, умінь і цінностей. Реалізація можливостей неформальної та інформальної освіти дорослих вимагає нової стратегії освіти, заснованої на її ефективності, та зумовленої: 1) високим ступенем мотивації дорослого; 2) цілеспрямованістю, свідомістю навчальної діяльності дорослого, що базується здебільшого на самостійному навчанні; 3) цілями навчання; 4) гнучкістю, яка необхідна для задоволення різноманітних індивідуальних потреб дорослих через використання аудіо- і відеозасобів, друкованої продукції як варіативних форм зв'язку з учнями; 5) відносно невисокою платою за навчання (порівняно зі школами, закладами вищої освіти та ін.); 6) гнучкою системою фінансування неформальної освіти.

Узагальнення викладених вище тенденцій дає можливість зробити висновок, що освіта дорослих докорінно змінює підходи до проектування змісту й організації навчання та розвитку особистості, переорієнтовуючи її на забезпечення організаційного супроводу самостійної освітньої діяльності дорослої людини, що реалізується за розробленою нею індивідуальною освітньою траєкторією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазоренко Олена. (2011) Філософія освіти дорослих в контексті практичної парадигми по життєвого навчання: європейський приклад для України *Філософія освіти*. № 1–2. С. 255–266
2. Меморандум Європейської Комісії 2000. Рекомендація 1437 (2000) Про неформальну освіту. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>.
3. Програма «Освіта дорослих» <http://www.uarp.org/1349019145>
4. Non-formal Education. In: Glossary of Adult Learning in Europe, ed. by Paolo Federighi. (1999) *Hamburg: UNESCO Institute for Education*,. P. 23. URL: <http://www.eaea.org/index.php?k=15112>.
5. The Encyclopedia of Informal Education / Non-Formal Education. [Електронний ресурс]. – URL : <<http://www.infed.org/biblio/b-nonfor.htm>>.

Солтис Оксана Володимирівна,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки»,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець
E-mail: svit.kazok@ukr.net
Науковий керівник:

Бенера Валентина Єфремівна,
доктор педагогічних наук, професор,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка, E-mail: val_benera@ukr.net

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО
ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ З
ДІТЬМИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ**

На початку ХХІ століття проблема здоров'я людини постає як одна з найпріоритетніших. Її розв'язання пов'язують із виживанням людської цивілізації, яка поступово руйнується під впливом наслідків науково-технічного прогресу і багатовимірної складності глобальної арени охорони здоров'я.